

12- Ayetinin işaret ettiği ihya ve nefh-i ruh keyfiyetindeki hâtem-i İlahîye bakınız ki...

Mezkûr sikke ve hâtemlerden mesela **فَانظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ** âyetinin işaret ettiği ihya ve nefh-i ruh keyfiyetindeki hâtem-i İlahîye bakınız ki pek çok garib haşirleri, acib neşirleri göresiniz.

Evet, bilhassa arzın ihyasında, her sene üç yüz binden fazla saha-i vücuda getirilen mahlukatın nevilerinde haşir ve neşirler vardır. Lâkin bilinmez bir hikmete binaen, şu haşir ve neşirlerin ekserisinde iade edilen emsal aralarındaki misliyet o kadar ayniyete karibdir ki hemen hemen, dirilen evvelkinin ne aynı ve ne gayrıdır, denilebilir. Her ne ise misliyet, ayniyet mevzubahis değildir. Her nasıl olursa olsun, o haşir neşirler beşerin suhulet-i haşrine delâlet ettikleri gibi beşerin haşrine birer misal ve birer örnek olabilirler.

İşte birbirine muhalif, nihayet derecede karışık olan o enva-ı kesîreyi kemal-i imtiyaz ile ihya etmek ve hatasız, haltsız, galatsız olarak mümtazane iade etmek nihayetsiz bir kudrete ve muhit bir ilme sahip olan Zat-ı Zülcelal'in hâtem-i has ve sikke-i mahsusasıdır.

Ve keza sath-ı arz sahifesinde kusursuz, noksansız, sehivsiz kemal-i intizamla üç yüz binden fazla risaleleri yazmak, öyle bir zatın sikke-i mahsusasıdır ki her şeyin içyüzü, her şeyin kilidi onun elindedir. Ve hiçbir şey onun teveccühünü başkasından çevirip kendisine hasredemez.

Mezkûr sikke ve hâtemlerden mesela فَانظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ

قَدِيرٌ âyetinin işaret ettiği ihya ve nefh-i ruh keyfiyetindeki hâtem-i İlahîye bakınız ki pek çok garib haşirleri, acib neşirleri göresiniz.

Âyet-i kerime şöyle buyurur: “Allah’ın rahmet eserlerine bak! Yeryüzünü ölümden sonra nasıl diriltiyor. Şüphesiz bunu yapan, elbette ölüleri de diriltecektir. O, her şeye hakkıyla kadirdir.” Yani baharda ölü toprağın dirilmesi, haşrin en açık ve göz önündeki delillerinden biridir. İnsan uzak bir ahiret delili ararken, Allah her sene gözünün önünde koca yeryüzünü bir mahşer meydanı gibi diriltmektedir.

“Mezkûr sikke ve hâtemlerden...”

Burada “sikke” ve “hâtem”, Allah’ın mahlûkat üzerindeki mühürleri demektir. Nasıl ki bir padişahın mührü, bir fermanın ona ait olduğunu gösterirse; canlıların yaratılışındaki sanat, hikmet, ölçü, rahmet ve hayat verme fiili de onların Allah’a ait olduğunu gösterir. Mesela bir çekirdeğin içinden ağacın çıkarılması, bir yumurtadan kuşun yaratılması, cansız elementlerden gören, işiten, hisseden canlıların meydana getirilmesi birer ilahî mühürdür.

“...فَإِنظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ”

Bu âyet, insana sadece “bil” demiyor; “bak” diyor. Çünkü haşir meselesi yalnız akılla düşünülecek uzak bir hakikat değildir; gözle görülecek kadar yakındır. Kışın ölmüş gibi görünen toprak, baharda yeniden canlanır. Kurumuş dallar yeşerir, ölü gibi duran ağaçlar çiçek açar, toprağın altında saklanan tohumlar dirilir. İşte bütün bunlar Allah’ın rahmet eserleridir.

“İhya ve nefh-i ruh keyfiyetindeki hâtem-i İlâhî...”

“İhya”, hayat vermek demektir. “Nefh-i ruh” ise cansız bedene ruhun verilmesi, yani hayat sırrının üflenmesi manasına gelir. Bir beden maddesi topraktan, sudan, havadan ve elementlerden gelir; fakat o maddeler kendi başına ne görür, ne işitir, ne sever, ne korkar. Allah onlara hayat verince, aynı maddeler göz olur görür, kulak olur işitir, kalp olur hisseder. İşte hayat, mahlûkun kendi malı değil; Allah’ın bastığı en büyük mühürlerden biridir.

“Pek çok garib haşirleri, acib neşirleri göresiniz.”

“Haşir” toplanmak ve dirilmek; “neşir” ise diriltildikten sonra yayılmak demektir. Bahar

geldiğinde tohumlar toprak altından çıkar, böcekler görünür, ağaçlar yapraklanır, çiçekler açılır, kuşlar yuvalarına döner. Sanki kış mevsiminde gizli bir kabre konulmuş milyonlarca canlı, baharda tekrar meydan-ı hayata çağrılır. Bu, küçük çaplı değil; bütün yeryüzünü kaplayan büyük bir haşır provasıdır.

Evet, bilhassa arzın ihyasında, her sene üç yüz binden fazla saha-i vücuda getirilen mahlukatın nevilerinde haşır ve neşirler vardır.

“Bilhassa arzın ihyasında...”

Yeryüzünün dirilmesi, haşre en büyük misaldir. Çünkü tek bir insanın dirilmesinden çok daha büyük görünen bir hadise, her sene gözümüzün önünde olmaktadır. Koca arz, kışta solmuş, donmuş, kurumuş, ölmüş gibi bir hâle gelir. Sonra bahar gelir; toprak bir rahmet sofrasına, ağaçlar birer meyve tezgâhına, çayırlar birer çiçek sergisine döner. Demek ki toprağı dirilten kudret, insanı da diriltir.

“Her sene üç yüz binden fazla saha-i vücuda getirilen mahlûkatın nevilerinde...”

Burada dikkat çekilen mana şudur: Baharda sadece birkaç ağaç veya birkaç ot dirilmiyor; sayısız canlı türü, bitki, hayvan, böcek, çiçek, yaprak ve meyve tekrar varlık sahasına çıkarılıyor. Her biri ayrı elbise giyiyor, ayrı şekil alıyor, ayrı rızıkla besleniyor, ayrı vazife görüyor. Bir tek bahar mevsimi, âdeta yüz binlerce küçük kıyametin ve dirilişin aynı anda sergilendiği muazzam bir mahşer meydanıdır.

“Haşır ve neşirler vardır.”

Kış, bir bakıma ölüm sahnesidir; bahar ise diriliş sahnesidir. Tohumlar toprağı gömülür, sonra çıkarılır. Ağaçlar çıplak kalır, sonra yapraklarla giydirilir. Kökler sessizleşir, sonra yeniden harekete geçirilir. Kurumuş gibi görünen toprak, sayısız canlıya beşik yapılır. İşte bütün bunlarda haşır vardır; çünkü dağılmış unsurlar tekrar toplanır. Neşir vardır; çünkü toplanan canlılar yeryüzüne yayılır.

Lâkin bilinmez bir hikmete binaen, şu haşır ve neşirlerin ekserisinde iade edilen emsal aralarındaki misliyet o kadar ayniyete karibdir ki hemen hemen, dirilen evvelkinin ne aynı ve ne gayrıdır, denilebilir. Her ne ise misliyet, ayniyet mevzubahis değildir. Her nasıl olursa olsun, o haşır neşirler beşerin suhulet-i haşrine delâlet ettikleri gibi beşerin haşrine birer misal ve birer örnek olabilirler.

“İade edilen emsal aralarındaki misliyet o kadar ayniyete karibdir...”

“Misliyet”, benzerliktir. “Ayniyet”, tamamen aynı olma hâlidir. Mesela bir ağacın geçen yılki yaprakları dökülmüştür; bu yıl çıkan yapraklar onların aynısı değildir. Fakat şekilleri, damarları, renkleri ve vazifeleri o kadar benzerdir ki sanki aynı yapraklar geri gelmiş gibidir. Bir elma ağacı her sene yeniden elma verir; o elmalar geçen seneki elmaların aynısı değildir, fakat aynı kudretin aynı kanunla yeniden yarattığı benzer meyvelerdir.

“Hemen hemen, dirilen evvelkinin ne aynı ve ne gayrıdır, denilebilir.”

Baharda gelen varlıklar bir yönüyle öncekinin aynısı gibidir; çünkü aynı tür, aynı özellik, aynı sanat, aynı hikmet devam eder. Bir yönüyle de aynısı değildir; çünkü geçen seneki çiçek gitmiş, yerine yeni bir çiçek gelmiştir.

“Her ne ise misliyet, ayniyet mevzubahis değildir.”

Burada asıl maksat şudur: Bahardaki dirilişler ister aynen iade olsun, ister mislen iade olsun; netice değişmez. Çünkü mesele, Allah’ın diriltmeye kadir olduğunu göstermektir. Bir tohumu açan, bir yumurtadan canlı çıkaran, ölü toprağı yeşerten, kurumuş dallara hayat veren kudret için insanı kabirden kaldırmak zor değildir. Aynı bedeni mi iade eder, zerrelerini mi toplar, ruhu nasıl iade eder; bunlar Allah’ın ilmine ve kudretine aittir.

“O haşir neşirler beşerin suhulet-i haşrine delâlet eder.”

“Suhulet-i haşir”, insanın diriltilmesinin Allah’ın kudretine göre kolay olması demektir. İnsan der ki: “Çürümüş kemikler nasıl dirilecek?” Fakat bahar der ki: “Bak, koca yeryüzü her sene diriliyor.” İnsan der ki: “Dağılmış zerreler nasıl toplanacak?” Tohum der ki: “Ben de toprağa dağıldım, çürüdüm gibi göründüm; sonra yeniden hayat buldum.” Ağaç der ki: “Kışın ölü gibiydim, baharda yeniden giydirildim.” Demek ki insanın haşri, Allah’ın kudretine göre ağır değil, gayet kolaydır.

“Beşerin haşrine birer misal ve birer örnek olabilirler.”

Bahardaki her diriliş, insanın ahirette dirilişine küçük bir numunedir. Tohum insana benzer, toprak kabir âlemine benzer, bahar mahşer sabahına benzer. Nasıl tohum toprağa atılır, kayboldu zannedilir, sonra daha güzel bir surette çıkar; insan da kabre konulur, zahiren kayboldu sanılır, sonra Allah’ın emriyle yeniden dirilitir. Bahar bize şunu ders verir: Ölü toprağı diriltten Zât, ölü insanı da diriltir. Bunu her sene yapan, kıyamette bir defa daha yapmaya elbette kadirdir.

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ؟ لِي فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ

Andolsun, ilk yaratılışı bildiniz. Düşünüp ibret almanız gerekmez mi? Vâkıa

أَوَلَمْ يَرَ الْإِنْسَانَ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصَدٌ مُبَدِّئٌ

İnsan, kendisini bir damla sudan yarattığımızı görmedi mi de, şimdi apaçık bir hasım kesildi?

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ؟ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ

Yaratılışını unutarak bize bir de mesel fırlattı: “Kim diriltecekmiş o çürümüş kemikleri?” dedi.

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ؟ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

De ki: “Onları ilk defa yaratan diriltecek ve o her yaratmayı bilir.”Yâsin Sûresi(36) 77-78-79. Ayetler

أَفَعَيَيْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ؟ بَلْ هُمْ فِئَئِي لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ

İlk yaratmada âcizlik mi gösterdik? Hayır, onlar yeni bir yaratma hususunda şüphe içindedirler. Kaf Sûresi(50) 15. Ayet

Netice

Bu parça bize şunu söylüyor: Haşır uzak, garip ve akıldan uzak bir mesele değildir. Allah, haşrin küçük misallerini her baharda gözümüzün önüne seriyor. Kış bir ölüm, bahar bir diriliş; tohum bir kabir, filiz bir ba's; yeryüzü bir mahşer meydanı hükmüne geçiyor. Öyleyse baharı gören insan, ahireti inkâr edemez. Çünkü aynı kudret, aynı hikmet ve aynı rahmet, her sene “ölümden sonra diriliş mümkündür, hatta gözünüzün önünde cereyan etmektedir” diye ilan ediyor.

İşte birbirine muhalif, nihayet derecede karışık olan o enva-ı kesîreyi kemal-i

imtiyaz ile ihya etmek ve hatasız, haltsiz, galatsız olarak mümtazane iade etmek nihayetsiz bir kudrete ve muhit bir ilme sahip olan Zat-ı Zülcelal'in hâtem-i has ve sikke-i mahsusasıdır.

“Birbirine muhalif...”

“Muhalif” demek, birbirinden farklı, hatta zıt özelliklere sahip demektir. Aynı toprakta diken de çıkar, gül de çıkar; acı biber de çıkar, tatlı üzüm de çıkar; zehirli ot da çıkar, şifalı bitki de çıkar. Hepsi aynı güneşi görür, aynı havayı teneffüs eder, aynı yağmurla sulanır, aynı topraktan beslenir. Fakat netice bambaşkadır. Bu gösterir ki işleri yapan toprak, su, hava, güneş değildir; onların arkasında ilmiyle ayıran, kudretiyle yaratan, hikmetiyle tanzim eden bir Zât vardır.

“Nihayet derecede karışık olan...”

Bahar, dışarıdan bakıldığında yeşillik, çiçek, böcek ve ağaçların bir arada görüldüğü güzel bir manzaradır. Fakat işin içine girildiğinde akıl durur. Toprağın altında milyonlarca tohum, kök, yumurta, larva ve hayat çekirdeği vardır. Bunlar birbirine karışmış gibidir. Aynı tarlada buğday tanesi, arpa tanesi, gelincik tohumu, ot kökü ve böcek yumurtaları bulunur. Fakat bahar geldiğinde hiçbiri şaşırmasız; buğdaydan buğday, arpadan arpa, gülden gül, kelebeğin yumurtasından kelebek çıkar.

“O enva-ı kesîreyi...”

“Enva-ı kesîre”, çok sayıda türler demektir. Baharda yalnız bir iki çeşit canlı dirilmez; ağaçlar, çiçekler, otlar, meyveler, böcekler, kuşlar, mikroorganizmalar ve daha nice mahlûkat yeniden hayat sahasına çıkarılır. Her türün ayrı sureti, ayrı yapısı, ayrı rızkı, ayrı vazifesi vardır. Bir papatyanın yapısı başka, bir arının yapısı başka, bir karıncanın iç düzeni başka, bir nar ağacının meyve sistemi başkadır. Böyle sayısız türü aynı anda yaratmak, sonsuz bir ilmin ve mutlak bir kudretin işidir.

“Kemal-i imtiyaz ile ihya etmek...”

“Kemal-i imtiyaz”, tam bir ayırma ve seçme mükemmelliği demektir. Allah her canlıyı diğerinden ayırarak diriltir. Elma ağacının yaprağını incir yaprağıyla karıştırmaz. Gülün kokusunu menekşeye, menekşenin rengini dikene vermez. Arının kanadını kelebeğe, kelebeğin desenini karıncaya karıştırmaz. Her bir canlı kendi kimliğiyle, kendi kalıbıyla, kendi programıyla var edilir. Bu, kör tesadüfle açıklanamaz; çünkü tesadüf ayıramaz, seçemez, ölçemez, karıştırmadan iş göremez.

“Hatasız, haltsiz, galatsız olarak...”

“Hatasız” demek yanlışsızdır. “Haltsiz” demek karışıklıksızdır. “Galatsız” demek şaşırmasız

ve yanılmazdır. Baharda milyonlarca işlem aynı anda yapılır; fakat hiçbir tohuma yanlış kimlik verilmez. İncir çekirdeğinden üzüm çıkmaz, üzüm çekirdeğinden zeytin çıkmaz. Tavuk yumurtasından serçe çıkmaz, serçe yumurtasından balık çıkmaz. Her varlık, kendisine yazılan fitrî programa göre yaratılır. Bu kadar çok iş içinde hiçbir şaşırma olmaması, ilahî ilmin her şeyi kuşattığını gösterir.

Kargo Misali

Bir kargo merkezine milyonlarca paket gelse; adres etiketleri silinmiş gibi görünse, koliler birbirine karışsa, sonra biri çıkıp her paketi kendi şehrine, kendi mahallesine, kendi sokağına, kendi sahibinin kapısına eksiksiz ulaştırırsa, bu hadise aklımızı başımızdan alırdı. Hiç kimse “Bu tesadüfen oldu.” diyemezdi. “Burada her şeyi bilen, her adresi gören, her paketi tanıyan muazzam bir sistem var.” derdi.

Baharın Büyük Mucizesi

İşte baharda toprak bundan çok daha büyük bir kargo merkezi gibidir. Milyarlarca tohum, çekirdek, kök ve zerre karanlık toprağın altında birbirine karışmış gibidir. Fakat emir gelir; gül gül olarak, buğday buğday olarak, incir incir olarak, menekşe menekşe olarak çıkar. Hiçbir tohum adresini şaşırmaz, hiçbir çekirdek suretini unutmaz, hiçbir bitki başka bir bitkinin yerine geçmez.

Gafletin Körlüğü

Fakat gariptir ki, kargo misalinde aklımızı hayrete düşüren bu düzen, baharda her gün gözümüzün önünde cereyan ettiği hâlde bize sıradan gelir. Çünkü gaflet, en büyük mucizeyi alışkanlık perdesiyle örter. İnsan, bir paketin yanlış adrese gitmemesine hayret eder de, milyarlarca tohumun hiç şaşırmadan kendi vücuduna kavuşmasını basit görür. Asıl körlük işte budur.

“Mümtazane iade etmek...”

“Mümtazane iade”, seçkin, ayırt edilmiş ve düzenli bir şekilde geri getirmek demektir. Kışta kaybolmuş gibi görünen hayat, baharda gelişigüzel dönmez. Her şey tertip içinde geri gelir. Ağaçlar önce tomurcuklanır, sonra çiçeklenir, sonra meyve verir. Tohum önce çatlar, sonra filiz çıkarır, sonra gövde ve yaprak meydana getirir. Böcekler kendi zamanında çıkar, kuşlar kendi mevsiminde yuva yapar. Yani iade var; fakat karmakarışık değil, mükemmel bir intizam içinde iade var.

“Nihayetsiz bir kudrete...”

Bu kadar geniş, hızlı, çokluk içinde karışmadan yapılan bir diriltme işi sınırlı bir kudretle olmaz. O hâlde bütün yeryüzünü bir bahçe gibi diriltken kudret, sınırlı değil nihayetsizdir. Çünkü aynı anda milyonlarca yerde, milyonlarca canlı üzerinde tasarruf etmektedir.

“Muhit bir ilme sahip olan...”

“Muhit ilim”, her şeyi kuşatan ilim demektir. Allah her tohumun ne olduğunu bilir, her canlının ihtiyaçlarını bilir, her yaprağın şeklini, her çiçeğin rengini, her meyvenin tadını, her böceğin organlarını bilir. Toprak altında karanlıkta kalan küçücük bir tohumu unutmaz. Dağın başındaki çiçeği, denizin dibindeki canlıyı, toprağın içindeki kökü, yumurtanın içindeki yavruyu ilmiyle kuşatır. Böyle bir ihya fiili, ancak her şeyi bilen bir Zât’ın işi olabilir.

“Zât-ı Zülcelal’in hâtem-i has ve sikke-i mahsusasıdır.”

“Hâtem-i has” özel mühür demektir. “Sikke-i mahsusa” da sadece O’na ait damga demektir. Yani bahardaki bu diriltme, Allah’ın kendine mahsus bir mührüdür. Nasıl bir mühür, bir yazının sahibini gösterirse; canlıların bu kadar muntazam, karışksız ve hikmetli şekilde diriltilmesi de onların Allah’a ait olduğunu gösterir. Bu mühür tabiatın değildir, sebeplerin değildir, tesadüfün değildir. Çünkü tabiat kördür, sebepler şuarsuzdur, tesadüf ise karıştırır; hâlbuki burada körlük değil basiret, şuarsuzluk değil ilim, karışıklık değil mükemmel bir nizam vardır.

Haşre Bakan Yönü

Bu hakikat insanın öldükten sonra dirilmesine de kuvvetli bir delildir. Çünkü Allah, baharda birbirine karışmış sayısız canlı türünü ayırıp yeniden varlık sahasına çıkarıyor. Öyleyse kabirde dağılan insan bedeninin zerrelere de bilir, ruhunu da bilir, kimliğini de bilir, amelini de bilir. Bir tohumu unutmayıp onu kendi suretiyle çıkaran Zât, insanı elbette unutmaz. Baharda haşir ve neşri gösteren kudret, kıyamette insanları da hatasız, karışksız ve adaletle diriltecektir.

Ve keza sath-ı arz sahifesinde kusursuz, noksansız, sehivsiz kemal-i intizamla üç yüz binden fazla risaleleri yazmak, öyle bir zatın sikke-i mahsusasıdır ki her şeyin içyüzü, her şeyin kilidi onun elindedir. Ve hiçbir şey onun teveccühünü başkasından çevirip kendisine hasredemez.

Yeryüzü büyük bir kitap sahifesi gibidir. Bu sahifenin üzerine üç yüz binden fazla bitki ve hayvan türü, ayrı ayrı birer risale, birer mektup, birer sanat eseri gibi yazılıyor. Her türün sureti başka, rızkı başka, sesi başka, kokusu başka, vazifesi başka, üreme tarzı başka, hayat kanunu başka. Buna rağmen hiçbirinde karışıklık, unutma, şaşırma, eksiklik görünmüyor. İşte bu hâl, her şeyin içyüzünü bilen, her şeyin anahtarı elinde olan Allah’ın mührüdür.

Yeryüzü Bir Defter Olsa

Şöyle düşünelim: Önümüzde tek bir beyaz sayfa var. Bir kalem aynı anda o sayfanın üzerine

üç yüz bin farklı kitap yazıyor. Her kitabın dili başka, konusu başka, harfleri başka, resimleri başka, sayfa düzeni başka. Buna rağmen bir harf kaymıyor, bir kelime karışmıyor, bir cümle yanlış yere girmiyor. Böyle bir yazıyı gören adam, “Bu kalemin kendi işi.” diyemez. “Bu kalemi kullanan sonsuz ilim sahibi bir zât var.” der.

Bahar Sahifesi

İşte bahar gelince yeryüzü böyle bir sahife olur. Toprak aynı toprak, su aynı su, güneş aynı güneş, hava aynı havadır. Fakat bu aynı unsurlardan elma ağacı başka yazılır, arı başka yazılır, kelebek başka yazılır, gül başka yazılır, buğday başka yazılır, insanın rızkı başka yazılır. Aynı mürekkep hükmündeki toprak ve sudan bu kadar farklı risalelerin hatasız yazılması, kör tabiatın değil, Alîm-i Mutlak’ın işidir.

Matbaa Misali

Bir matbaaya girsek ve tek bir makinenin aynı anda üç yüz bin farklı kitabı bastığını görsek... Bir taraftan tıp kitabı, bir taraftan hukuk kitabı, bir taraftan şiir kitabı, bir taraftan tarih kitabı, bir taraftan çocuk kitabı çıkıyor. Hiçbir kitabın sayfası diğerine karışmıyor, hiçbir harf yanlış basılmıyor, hiçbir kapak yanlış kitaba takılmıyor. Böyle bir manzara karşısında “Bu tesadüfen oldu.” demek akla ihanettir. Yeryüzündeki canlı türleri de ilahî matbaadan çıkan canlı kitaplar gibidir.

Fabrika Misali

Bir fabrika düşünelim: Aynı ham maddeden hem saat, hem telefon, hem uçak parçası, hem bilgisayar, hem araba, hem hassas tıbbi cihaz üretiyor. Üstelik hepsini aynı anda, hatasız, ölçülü, vazifeli ve kullanıma hazır çıkarıyor. Böyle bir fabrikada bir düğmenin bile yanlış yere takılmaması büyük mühendislik ister. Hâlbuki yeryüzünde bundan çok daha harika bir iş görülüyor. Aynı topraktan gözlü, kanatlı, kokulu, tatlı, zehirli, şifalı, renkli, canlı sanatlar çıkarılıyor.

“Her Şeyin Kilidi Onun Elindedir” Ne Demek?

Bir şeyin kilidi kimin elindeyse, o şeyin açılıp kapanması onun iznine bağlıdır. Tohumun kilidi Allah’ın elindedir; vakti gelince açılır. Yumurtanın kilidi Allah’ın elindedir; içinden canlı çıkar. Rahimdeki ceninin kilidi Allah’ın elindedir; bir damla sudan insan sureti açılır. Kalbin çalışması, gözün görmesi, hücrenin bölünmesi, ağacın meyve vermesi hep o ilahî anahtarlarla açılır. Sebepler sadece kapının önünde duran perdedir; kapıyı açan onlar değildir.

“Hiçbir Şey Onun Teveccühünü Başkasından Çeviremez” Ne Demek?

İnsan bir işe dikkat verince diğer işi ihmal eder. Bir doktor aynı anda bin hastayı ameliyat edemez. Bir öğretmen aynı anda bin sınıfa ders anlatamaz. Bir anne bir çocuğuna bakarken diğerinden bir an gaflet edebilir. Çünkü insanın ilmi sınırlı, kudreti sınırlı, dikkati sınırlıdır.

Fakat Allah için bir çiçeği yaratmak, bir yıldızı idare etmeye mani olmaz. Bir karıncanın rızkını vermesi, güneşi döndürmesine engel değildir. Bir bebeğin kalbini çalıştırması, bütün kâinatı idare etmesinden dikkatini çevirmez.

Güneş Misali

Güneş bir anda milyonlarca aynada görünür. Bir aynaya ışık vermesi, başka aynadan ışığını kesmez. Bir damlada parlaması, denizde parlamasına mani olmaz. Elbette güneş mahlûktur ve misal eksiktir; fakat anlamaya kapı açar. Cenab-ı Hak da sonsuz ilmi, kudreti ve rahmetiyle her şeye aynı anda teveccüh eder. Bir sineğin kanadını tanzim ederken, galaksilerin nizamını da ihmal etmez.

Biz bir defterde birkaç satırı hatasız yazan insana “kâtip” deriz. Bir mimarın yaptığı binaya hayran oluruz. Bir mühendisin yaptığı makineyi takdir ederiz. Fakat her baharda yeryüzü sahifesine üç yüz binden fazla canlı risaleyi kusursuz, noksansız, sehivsiz yazan kudreti sıradan görürüz. İşte gaflet budur: Küçük sanata hayret edip, büyük mucizeye alışkanlık perdesiyle bakmak.

Netice:

Yeryüzü bir sahifedir; bahar ise o sahifeye yazılan ilahî kitaptır. Her çiçek bir kelime, her ağaç bir cümle, her hayvan bir risale, her canlı bir mühürdür. Bu kadar farklı yazıyı aynı toprakta, aynı anda, aynı güneş altında, kusursuz ve karışksız yazan Zât'ın elbette her şeyin içyüzü de, anahtarı da, idaresi de elindedir. Bir çiçeğe bakması yıldızları unutturmaz; bir böceği yaratması baharı idare etmesine mani olmaz. Çünkü O'nun kudretinde bölünme, ilminde unutmama, teveccühünde dağılma yoktur.

Dersin kalanını bir daha ki başlıkta inşaallah devam edeceğiz.